

Inspel till arbetet med den nationella strategin för cirkulär ekonomi

En nationell strategi för cirkulär ekonomi är ett viktigt steg framåt för Sverige. Vårt samhälle står inför ett paradigmskifte. Linjära resursflöden måste bytas mot cirkulära. Det är en nödvändig omställning om vi ska kunna möta utmaningarna, inte minst på klimatområdet. Cirkulära produkt- och materialflöden är ett effektivt sätt att minska de klimatutsläpp som uppstår till följd av dagens produktions- och konsumtionsmönster. Denna utmaning kräver ett stort antal aktiviteter inom alla samhällssektorer och ambitionen måste vara hög.

Circular Sweden är ett företagsforum som arbetar aktivt för att den cirkulära utvecklingen ska gå snabbare framåt. Medlemmarna Axfood, Coca-Cola European Partners, IKEA, H&M, Houdini, NCC, Spendrups Bryggeri och Tarkett och Återvinningsindustriernas medlemsföretag har tillsammans tagit fram ett antal förslag på vad den nationella strategin för cirkulär ekonomi bör innehålla. Förslagen kan sammanfattas i följande punkter:

1. Vision och strategiska mål som tydliggör en hög ambitionsnivå
2. Internationellt samarbete och harmoniserade regelverk
3. Cirkulär design
4. Spårbarhet
5. Incitament för innovation och lönsam cirkulering
6. Cirkulär upphandling
7. Kompetensutveckling inom cirkulär ekonomi

1. Vision och strategiska mål som tydliggör en hög ambitionsnivå

Strategin bör innehålla en vision och strategiska mål med höga ambitioner för Sveriges cirkulära arbete. Strategin behöver också synliggöra hur det cirkulära samhället och vardagslivet kan se ut. Sverige och svenska företag har särskilt goda förutsättningar att ta en ledande roll i utvecklingen av en global cirkulär ekonomi. Visionen bör vara att sträva efter 100 % cirkulära produkt- och materialflöden. Ett antal strategiska konkretiserade delmål, exempelvis kring ökad livslängd, ökat återbruk och ökad användning av återvunnet material, bör läggas fast i strategin för att nå målet om ett samhälle utan stort behov av ändliga råvaror år 2040.

Prioriterade åtgärder:

- Sträva efter visionen 100% cirkulära produkt- och materialflöden som utgångspunkt för det nationella cirkulära arbetet.
- Inför ambitiösa nationella mål för cirkulära materialflöden till år 2030 och 2040, såsom exempelvis mål för återanvändning av produkter och material, samt andel återvunnet material i produkttillverkning.
- Inkludera materialanvändningens utsläpp i den nationella utsläppsstatistiken.

- Ge Statistiska Centralbyrån och Naturvårdsverket i uppdrag att utveckla konkreta mått för cirkularitet.
- Tydliggör ledarskapet och ansvaret för den cirkulära strategin inom regeringskansliet, inte minst mellan miljö- och klimatministern, näringsministern och finansministern. Alla tre departement behöver samordna det cirkulära arbetet. Sveriges statsminister bör vara ytterst ansvarig för Sveriges cirkulära strategi och behöver i högre utsträckning lyfta fram fördelarna med ett cirkulärt produktionssystem – och konsekvenserna för olika värdekedjor - i det internationella samarbetet.

2. Internationellt samarbete och harmoniserade regelverk

Material- och produktflöden är ofta globala. Corona-krisen illustrerar tydligt hur beroende våra nationella produkt- och materialflöden är av andra länder. Utvecklingen av den cirkulära ekonomin måste därför ses utifrån ett internationellt perspektiv och det är centralt att svenska initiativ synkroniseras med initiativ som pågår på åtminstone EU-nivå. Sveriges arbete inom cirkulär ekonomi bör vara ambitiöst och i internationell framkant. Samtidigt bör enhetlighet med policyn på EU-nivå eftersträvas. Det gäller inte minst när nationella regelverk utgör hinder för cirkulära flöden. I EU:s Green Deal är cirkulär ekonomi en prioriterad fråga och här har Sverige alla möjligheter att driva på en snabbare och ambitiösare utveckling av europeisk cirkulär lagstiftning, företrädesvis i samarbete med våra nordiska grannar. Här kan regeringen agera mer aktivt i sin påverkan, inte minst med hjälp av goda exempel från svenska företag. Ett tydligare ledarskap inom regeringen för den cirkulära ekonomin kan underlätta ett mer aktivt agerande.

Prioriterade åtgärder:

- Lyft fram klimatnyttan med cirkulära produkt- och materialflöden inom EU och verka för en utökad ambitiös lagstiftning inom ramen för arbetet i Green Deal.
- Verka för en utvidgning av EU:s ecodesigndirektiv, både till fler produktgrupper och till att omfatta en mer resurseffektiv materialanvändning.
- Verka för att ett producentansvar för textil införs på EU-nivå istället för ett nationellt system.
- Synkronisera eventuella nationella verktyg för informationsöverföring i värdekedjan med pågående EU-initiativ och standardiseringsarbeten.

3. Cirkulär design

Möjligheten till förändring ligger i designfasen. EU-kommissionen eftersträvar ”ett ekonomiskt system som behåller värdet på produkter, material och resurser i ekonomin så länge som möjligt, och minimerar avfallsgenereringen”. Resurser ska förvaltas väl och användas igen och igen. Men om detta ska kunna ske så måste fokus ligga ”uppströms”, dvs i designfasen. Helt avgörande är hur de produkter – och förpackningar – som sätts på marknaden är tillverkade. Livslängd, återanvändning, återvinning och återvinningsbara material måste bli normen för både produkttillverkning och byggnation.

Prioriterade åtgärder:

- Inför en generell förordning om att produkter och material som sätts på marknaden ska vara enkla att återvinna och återanvända.

- Ställ ökade krav på cirkulär design genom en utvidgning av EU:s ecodesigndirektiv.
- Stryk begreppet energiåtervinning i producentansvaret för förpackningar, så att kravet om att alla förpackningar ska designas för materialåtervinning tydliggörs.
- Ställ ökade krav på livslängd, återbruk och användning av återvunnet material.

4. Spårbarhet

Produkter ska förses med uppgifter så att produkten kan identifieras, spåras och återkallas. Företag ansvarar för säkerheten av de produkter som de tillverkar, importerar och saluför. Ambitionen i den nationella strategin för cirkulär ekonomi måste vara att främja cirkulära flöden av material och produkter samtidigt som kemikalier med farliga egenskaper för människa och miljö inte ska cirkulera vidare utan fasas ut ur kretsloppet. För att främja återanvändning och användning av återvunnet material ytterligare behöver ett riskbaserat synsätt tillämpas, där riskerna för hälsa och miljö med ett kvarvarande ämne i återvunnet material i en viss applikation värderas. Införande av ett produktpass kan öka spårbarheten och bidra till fler cirkulära flöden, om det utformas på rätt sätt. Eftersom de flesta produktflöden är internationella är ett produktpass på EU-nivå att föredra.

Prioriterade åtgärder:

- Inför straffavgift på privatimport av produkter som innehåller förbjudna kemikalier.
- Ge Naturvårdsverket och Kemikalieinspektionen i uppdrag att tillsammans med näringslivet identifiera och ta fram förslag på åtgärder som möjliggör cirkulära material- och produktflöden.
- Ge Naturvårdsverket och Kemikalieinspektionen i uppdrag att tillsammans med näringslivet utveckla standarder för återvunnet material, inte minst för återvunnen plast.
- Den nationella utredning som ska tillsättas om införande av produktpass bör fokusera på hur ett produktpass kan utformas med det europeiska perspektivet i åtanke och utgå från en tillämpning inom hela EU:s inre marknad.
- Införande av produktpass kan gynna informationen om produkter och produkters innehåll både gentemot konsumenter och i business-to-businessrelationer. Att förbättra informationen och spårbarheten inom olika värdekedjor – dvs i business-to-businessrelationer – bör ges särskild prioritet.

5. Incitament för innovation och lönsam cirkulering

Fortfarande är det inte lönsamt att cirkulera alla produkter och material på marknaden och många företag avvaktar med investeringar som skulle driva utvecklingen av teknik och nya cirkulära affärsmodeller framåt. Här behöver politiken ge marknaden en skjuts i rätt riktning. Relevanta myndigheter behöver ges i uppdrag att i högre grad främja cirkulära flöden och lyfta fram hinder mot utvecklingen i ett förstärkt samarbete med andra myndigheter och näringslivet. På så sätt kan de bidra till cirkulära flöden genom ökad rättssäkerhet och förutsägbarhet på nationell nivå, vilket i sin tur möjliggör nya investeringar. Ökade krav på användning av återvunnet material behövs. Samtidigt behöver dessa krav kompletteras med ekonomiska incitament eftersom det i praktiken

kan innebära kraftiga prishöjningar för företagen att använda återvunnen råvara. Virginal material är ofta billigare än återvunna sådana. Till exempel har återvunnen plast i dagsläget mycket svårt att konkurrera med ett lågt oljepris.

Prioriterade åtgärder:

- Ställ krav på marknaden att via design på sikt öka möjligheterna att återvinna och återanvända olika material och komponenter samt att öka andelen återvunnet material i olika produkter. Kraven bör vara kvantitativa och långsiktiga; marknaden måste få tid att anpassa sig. Inför samtidigt ekonomiska incitament som gör återvunnen textil, plast och byggmaterial konkurrenskraftigt på marknaden.
- Skapa tydliga incitament för att använda mindre jungfrulig fossil plast. Regeringen bör tillsätta en statlig utredning med uppdraget att föreslå lämpliga styrmedel för en ökad användning av återvunnen plastråvara inom industrin.
- Ställ krav på att återvinningsbart material sorteras ut ur avfall som ska förbrännas och deponeras.
- Utred införandet av ett cirkulärt omställningsbidrag som premierar de företag som investerar i cirkulerbara lösningar, trots att detta bidrar till ökade kostnader.
- Utvidga industriklivet till att även omfatta cirkulära innovationer.
- Ge företagen goda marknadsförutsättningar att cirkulera material genom storskaliga system utan att hindras av kommunala avfallsmonopol. Ta exempelvis bort det kommunala bortforslingsansvaret på grovavfall så att företag har rätt att skapa nya cirkulära materialflöden och affärsmodeller exempelvis för möbler.
- Ge Naturvårdsverket och Kemikalieinspektionen i uppdrag att skapa en större tydlighet kring vad som inte bör räknas som avfall, samt när avfall upphör att vara avfall.

6. Cirkulär upphandling

Enligt uppskattningar behöver de konsumentrelaterade klimatutsläppen minska mer än hälften till år 2030 för att uppfylla Sveriges internationella klimatåtaganden. Denna utmaning kräver ett stort antal aktiviteter inom alla samhällssektorer och cirkulär upphandling är en sådan aktivitet. Offentlig upphandling är dessutom det enda styrmedel som direkt kan påverka utländska leverantörers cirkulära arbete. Upphandlingslagstiftningen har huvudsakligen utarbetats från en linjär produktionsmodell. Det finns inget detaljerat stöd för cirkulär upphandling i upphandlingsregelverket eller i den nationella upphandlingsstrategin. Kriteriearbetet för cirkulär upphandling behöver ge prioritet åt ingående materialanvändning samt design för återbruk och återanvändning.

Prioriterade åtgärder:

- Lyft fram cirkulär upphandling som ett effektivt verktyg för att reducera våra konsumentrelaterade klimatutsläpp (också i andra länder).

- Inför en tydlig "bör-regel" i upphandlingslagstiftningen för att öka cirkulära materialflöden i samband med offentlig upphandling.
- Ge upphandlingsmyndigheten i uppdrag att utveckla kravkriterier för cirkulär upphandling, med fokus på att öka andelen återanvändningsbara, återvinningsbara produkter samt användningen av återvunnen råvara. Arbetet bör genomföras i samarbete med näringslivet, Naturvårdsverket, standarder (t.ex. SIS, CE-märkning, Svanen, EU Ecolabel, Byggvarubedömningen, BASTA eller andra branschgemensamma märkningar) samt med kommuner som arbetat med cirkulär upphandling.
- Ge upphandlingsmyndigheten i uppdrag att utveckla kriterier för att stimulera utvecklingen av cirkulär ekonomi, som tex att upphandla funktioner istället för produkter, och att premiera produkter med stort inslag av återvunnet material.
- Ge upphandlingsmyndigheten i uppdrag att ordna utbildningar och sprida information om kravkriterier för cirkulär upphandling.
- Ge upphandlingsmyndigheten i uppdrag att skapa en offentlig 'task force' for GPP, som möts regelbundet för att utbyta erfarenhet, utveckla upphandlingskriterier, produktdatabas, riktlinjer, etc. Syftet bör vara att kontinuerligt höja ambitionen och nivån samt att utvidga omfånget av produktkategorier som inkluderas.

7. Kompetensutveckling inom cirkulär ekonomi

Kompetensutveckling är viktig för att skynda på den cirkulära omställningen. Utbildningar på universitet och högskolor behöver utvecklas inom bl. a. cirkulär design, nya affärsmodeller, materialanvändning och återvinningsprocesser.

Prioriterade åtgärder:

- Integrera cirkulär design som perspektiv genomgående i designutbildningar, inte bara i form av enstaka kurser.
- Integrera cirkulär ekonomi som del i ekonomutbildningar och ingenjörsutbildningar.
- Integrera cirkulär ekonomi som en del av undervisningen i grundskolan och gymnasiet, precis som Finland redan har gjort.
- Genomför kompetensutbildning kring cirkulära produkt- och materialflöden samt vad som behövs för att dessa ska främjas inom statsförvaltningen, myndigheter, kommuner och regioner, samt hos upphandlare och inom näringslivet.

Ellen Einebrant

Verksamhetsansvarig
ellen.einebrant@recycling.se
 Tel: 070-460 60 35

Circular Sweden
 Företag för cirkulära materialflöden
 Tel: 070-460 60 35
www.circularsweden.se

Circular Sweden är ett företagsforum som driver utvecklingen av cirkulära produkt- och materialflöden framåt. Axfood, Coca-Cola European Partners, H&M, Houdini, IKEA, NCC, Spendrups Bryggeri, Tarkett och Återvinningsindustriernas medlemsföretag driver Circular Sweden tillsammans.